

СІЧНЯК

УДК 336.201

Олексій Олександрович
sechnyaka@gmail.com

БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА
СТРАТЕГІЧНІ ПЕРСПЕКТИВИ

FISCAL REGULATION OF SOCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT IN
UKRAINE: PROBLEMS AND STRATEGIC PROSPECTS

аспірант, ОНУ ім. І.І.
Мечникова

Стаття присвячена огляду фінансово-економічних результатів бюджетно-податково регулювання соціально-економічного розвитку в Україні, виявленню проблем та можливих перспектив розвитку. В тексті основний акцент робиться на взаємозв'язку держави та суспільства через

суспільний договір, значна частина якого стосується саме відносин майнового розподілу – бюджетно-податкової сфери.

Стаття посвящена обзору фінансово-економических результатов бюджетно-налогового регулирования социально-экономического развития в Украине, выявлению проблем и возможных перспектив развития. В тексте основной акцент сделан на взаимосвязи государства и общества через общественный договор, значительная часть которого касается именно отношений имущественного распределения – бюджетно-налоговой сферы.

The present article is dedicated to review of financial and economical results of fiscal regulation of social and economic spheres in Ukraine, identifying of possible problems and prospects of further development. The main accent is on the interrelation of state and society through the instrument of social contract, which significant part regulate exactly the questions, which lay in the fiscal sphere.

Ключові слова: державне регулювання; бюджетно-податкова політика, державні фінанси

Ключевые слова: государственное регулирование, бюджетно-налоговая политика, государственные финансы

Keywords: government regulation; fiscal policy; government finances

ВСТУП

Складні кризові умови, в яких опинилася Україна, потребують пошуку джерел розвитку економіки та вирівнювання суспільно-економічної структури. Як демонструє досвід найбільш конкурентоспроможних країн світу, системний та ефективний бюджетно-податковий менеджмент обумовлює джерело внутрішньої фінансової та економічної стабільності, а також створює базис для повноцінного суспільного консенсусу.

Дослідженням питань бюджетно-податкового регулювання займалися В.Г. Дем'янишин, В.М. Федосов, І.Г. Лук'яненко, І.О. Плужніков, І.Я. Чугунов, Л.В. Лисяк, О. Д. Василик, С.І. Юрій, С.О. Булгакова, Т.М. Ковальова, Т.Ф. Куценко, Ц.Г. Огонь та інші. Проте розробки даних авторів акцентують увагу на певних аспектах бюджетно-податкової сфери, не беручи до уваги або частково залишаючи без уваги питання системного підходу до дослідження бюджетно-податкової сфери.

МЕТА РОБОТИ – проаналізувати бюджетно-податкове регулювання в Україні з точки зору критеріїв системності та ефективності.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

При проведенні дослідження використано методи фінансового та статистичного аналізу при дослідженні даних щодо бюджетно-податкової сфери; методи

структурно-логічного аналізу, індукції та дедукції, порівняння та узагальнення при аналізі наслідків такого регулювання.

РЕЗУЛЬТАТИ

Бюджетно-податкову сферу можна розглядати і як об'єкт управління з точки зору державного управління, і як управляючу систему з точки зору національної економіки. В обох випадках мова йтиме про бюджетно-податкову політику як про систему рішень, кроків та заходів, тільки в першому випадку з точки зору мотивації з боку держави, у другому – з точки зору наслідків для національної економіки.

Почнемо розгляд із об'єктивного підґрунтя бюджетно-податкової сфери – показників національної економіки. Основні макроекономічні показники (табл. 1) в динаміці за період 2007-2016 рр. демонструють картину, в якій можна відзначити 3 періоди. Це період відносної стабільності 2010-2013 рр. і два кризові періоди 2008-2009 рр. та з початку 2014 р.

Окремо слід відзначити 2009 та 2015 роки, коли відбувався фактичний обвал курсу національної валюти. Дані показують, що перша криза відбувається у 2009 р., коли навіть державна статистика зареєструвала 4,5% скорочення ВВП, при півторакратному збільшенні валютного курсу та 10% скороченні інфляції.

Таблиця 1

Динаміка макроекономічних показників за період 2007-2016 рр.

Рік	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ВВП (у факт. цінах), млн. грн.	751 106	990 819	947 042	1 120 585	1 349 178	1 459 096	1 522 657	1 586 915	1 988 544	2 383 182
Валютний курс (UAH/USD) НБУ	5,05	5,28	7,79	7,94	7,97	7,99	7,99	11,87	21,81	25,59
Індекс динаміки ВВП	1,3293	1,3191	0,9558	1,1832	1,204	1,0815	1,0436	1,0422	1,2531	1,1985
Індекс динаміки валютного курсу	1	1,046	1,4757	1,0182	1,004	1,0029	1,0002	1,4855	1,837	1,1731
Індекс інфляції	1,128	1,252	1,159	1,094	1,08	1,006	0,997	1,121	1,487	1,139

У 2009 р. дійсно показана кризова ситуація, де з одного боку маркером виступає падіння ВВП, а з іншого зростання валютного курсу. Відзначити при цьому слід незначне вповільнення росту інфляції, що вказує на те, що в економіці не було порушено структури. Це підтверджується й тим, що за наступні роки ситуація повертається на вихідні позиції: стабільний валютний курс та випереджаючі темпи росту ВВП над інфляцією. При цьому слід відзначити тенденцію «вповільнення економіки», яку чітко видно на відрізку 2011-2013 рр., коли темпи зростання ВВП поступово скорочуються.

Корінним чином картина змінюється у 2014 р., коли за всією сукупністю причин в країні відбувається економічний колапс, що на відміну від кризи 2009 р. запускає деструктивні процеси. Останні проявляються в тенденціях, коли попри надмірне зростання валютного курсу відбувається зростання ВВП (на відміну від картини 2009 р.), при цьому саме зростання ВВП обумовлене в першу чергу інфляційним чинником, оскільки темпи зростання інфляції за відповідний період значно перевищують темпи зростання ВВП. Певною точкою стабілізації виступає 2016 р., коли темпи зростання ВВП все ж таки перевищили темпи інфляції та зростання валютного курсу, що на нашу думку, обумовлено зовнішньоекономічними чинниками, а для внутрішньо економічної ситуації країни є своєрідним усталенням.

Базовою характеристикою вітчизняної моделі економіки є надзвичайний рівень інтегрованості до економічних співтовариств та глобальних інститутів, що проявляється у експортно-імпортній структурі економіки. Економіка України має стійке від'ємне сальдо торговельного балансу, яке складає 2,5-8%

річного ВВП. Причому, якщо співставити динаміку сальдо торговельного балансу та валютного курсу, можна простежити досить цікаву динаміку: доки курс національної валюти стабільний, частка імпорту в структурі починає поступово наростати, що провокує кризу. Під час кризи відбувається девальвація національної валюти, за рахунок чого відбувається зростання експорту до стану рівноваги. Після цього цикл знову повторюється.

Це свідчить про наявність системних кризових складових в розвитку національної економіки.

Перейдемо до розгляду бюджетних показників і почнемо аналіз із дохідної частини бюджету. В цілому вимальовується прийнятна картина, коли 70-80 % складають податкові надходження, біля 10 % – цільові фонди та 15-20 % – все інше. Індекс виконання планового завдання для податкових надходжень знаходиться в рамках норми (відхилення в межах 5 %), що вказує на задовільний рівень прогнозування росту економіки. Проте, ситуація із цільовими фондами вказує, що в умовах потреби більш витонченого аналізу (оскільки база нарахування складніша) відбуваються відчутні похибки – з одного боку; з іншого – база нарахування для цільових фондів відноситься до еластичних показників, а тому відповідним чином реагує на економічні потрясіння (одним з найбільш релевантних показників групи є збори за спеціальне використання природних ресурсів).

Дані табл. 2 показують, що в цілому за 10 останніх років обсяги дохідної частини зведеного бюджету України зростали незначно випереджуючи темпи зростання ВВП.

Таблиця 2

Порівняльна динаміка дохідної частини зведеного бюджету України та ВВП за період 2007-2016 рр.

Рік	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Зведений бюджет, млн. грн.	219 937	297 768	272 816	314 298	398 208	445 099	442 386	455 741	651 576	782 192
ВВП, млн. грн.	751 106	990 819	947 042	1 120 585	1 349 178	1 459 096	1 522 657	1 586 915	1 988 544	2 383 182
% перерозподілу	29,28%	30,05%	28,81%	28,05%	29,51%	30,51%	29,05%	28,72%	32,77%	32,82%
Індекс динаміки зведеного бюджету		1,354	0,916	1,152	1,267	1,118	0,994	1,03	1,43	1,2
Індекс динаміки ВВП	1,329	1,319	0,956	1,183	1,204	1,081	1,044	1,042	1,253	1,198
Індекс інфляції	1,128	1,252	1,159	1,094	1,08	1,006	0,997	1,121	1,487	1,139
Індекс динаміки валютного курсу	1	1,046	1,476	1,018	1,004	1,003	1	1,486	1,837	1,173

При цьому втішним є той факт, що відсоток ВВП, що перерозподіляється через бюджетно-податкові механізми (без урахування пенсійного фонду та НБУ) стабільно складає біля 30%, хоча з 2015 р. можна спостерігати тенденції до збільшення відповідної частки. Також особливу увагу слід приділити періоду 2014-2016 рр., коли темпи зростання бюджету починають випереджати темпи зростання ВВП, джерелом

якого є інфляційні та девальваційні процеси. В таких умовах зростання доходів (та витрат) зведеного бюджету лише посилюватиме розгортання інфляційної спіралі.

В табл. 3 наведені дані по податкових надходженнях. Відзначною рисою даного блоку бюджетних надходжень є динаміка непрямих податків.

Таблиця 3

Динаміка податкових надходжень зведеного бюджету України за 2007-2016 рр.

ПОКАЗНИКИ, млн. грн.	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості	69 189	93 753	77 533	91 388	115 321	123 885	127 145	112 870	129 882	187 548
Податок на доходи фізичних осіб	34 782	45 896	44 485	51 029	60 225	68 092	72 151	72 668	90 829	127 325
Податок на прибуток підприємств	34 407	47 857	33 048	40 359	55 097	55 793	54 994	40 201	39 053	60 223
Внутрішні податки на товари та послуги	69 951	104 866	106 221	114 632	164 013	177 256	164 937	184 124	249 248	337 257
Податок на додану вартість	59 383	92 083	84 597	86 316	130 094	138 827	128 269	139 024	178 452	235 506
Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції)	9 072	10 230	17 934	23 715	26 097	28 661	27 721	28 244	46 468	66 744
Акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції)	1 496	2 553	3 690	4 601	7 822	9 768	8 947	16 855	24 327	35 006
Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції	9 883	12 133	6 716	8 855	11 774	13 187	13 343	12 609	40 301	20 371
Ввізне мито	9 589	11 933	6 329	8 556	10 463	12 986	13 265	12 389	39 881	20 001
Вивізне мито	291	197	383	295	1 311	201	78	220	420	370
Інші надходження	2	3	4	4	0	0	0	0	0	0
Податки, що збираються в місцеві бюджети	3 811	4 362	4 236	4 745	3 223	6 142	7 891	8 455	27 043	42 263
Інші податки та збори	363	419	461	600	4 388	4 906	6 089	7 336	2 804	4 999
Податкові надходження	153 197	215 532	195 167	220 221	298 720	325 376	319 405	325 393	449 278	592 437

За 10 останніх років надходження від непрямих податків збільшилося майже в 5 разів, в той час як надходження від ПДФО та податку на прибуток підприємств збільшилися трохи більш як в 2,5 рази. Пояснення цьому досить просте – непрямі податки в тому чи іншому вигляді сплачують в тому числі й актори тіньового сектору економіки (як покупці товарів та послуг). Що є їх значною перевагою над прямими податками та зборами.

Перейдемо до аналізу найбільш складного елементу дохідної частини бюджету – неподаткових надходжень. Самі неподаткові надходження складають біля 15 % дохідної частини бюджету, що є незначним, але стабільним джерелом, яке необхідно підтримувати та розвивати як альтернативний внутрішній резерв. Основу в групі неподаткових надходжень складають доходи від власності та господарської діяльності. Надходження від надання адміністративних послуг та покриття від здійснення адміністративних функцій складають в діапазоні 5-12%, що є прийнятним. Показовою є тенденція надходжень від реалізації державної власності, яка на

початку досліджуваного періоду складає майже 18 %, а вже у 2016 р. – лише 1,5%. це вказує на:

- 1) фактичне вичерпання даного джерела;
- 2) нерозумність розглядати подібні статті як релевантні джерела для наповнення бюджету.

Також слід відзначити на диво «здорову» динаміку надходжень від вилучень, яка знаходиться в межах 2-5 %.

Найбільшою статтею доходу від економічної діяльності держави є власні надходження бюджетних установ. Природа даних надходжень, звісно, має дещо інший характер, ніж передбачає група класифікації до якої її віднесено. Проте сам факт досить значних показників, які досягаються в хаотичному та неузгодженому режимі кожною бюджетною установою окремо, вказує на наявність деяких резервів у даному напрямку. Наступними співставними за обсягами є статті доходу «...державних підприємств і участі в капіталі...» та «надходження від здачі в оренду ЦМК...», що є прикритим, оскільки держава все ще маючи певні резерви (площі, інфраструктуру тощо) повністю ігнорує виробничу сферу з точки зору власної участі.

Основу доходів фінансової діяльності складають кошти, які НБУ перераховує на рахунки державного казначейства. Природа даних коштів відповідно закону про НБУ повинна полягати у різниці між оціночними та фактичними цінами резервів, перевищеннях доходів над витратами при здійсненні валютних операцій тощо. При цьому на практиці це є приховане вилучення вартості при регулюванні валютних операцій та/або прихована емісія. Статистичний аналіз даної статті у порівнянні з показниками інфляції та валютного курсу давав майже нульовий результат, проте при вивченні кореляції між обсягами надходжень та валютним курсом вона склала 83,01 %. Для не одноразово опосередкованого нефункціонального зв'язку такий рівень кореляції є досить високим та вказує на вірогідність зроблених в даному дослідженні припущень.

Несприятливу тенденцію демонструє показник доходів від розміщення тимчасово вільних бюджетних коштів на рахунках банківських установ, який більшу частину періоду показує стабільний невеликий дохід від розміщення реально вільних коштів внаслідок позитивних касових розривів. В умовах

фактичного дефіциту фінансів виокремлювати кошти для розміщення на рахунках банківських установ (2015-2016 рр.), як мінімум не доцільно.

Абсолютну пасивність і відстороненість держава демонструє в найбільш конструктивному секторі фінансової діяльності – кредитуванні. При чому основною причиною є неготовність (небажання) здійснювати таку діяльність. Якщо подивитись на динаміку показників статті, то можна побачити, що в кризові періоди (2008-2009; 2014-2016) присутня тенденція до стрибкоподібного росту (в ті самі моменти, коли комерційні установи усуваються з ринку, перецікуючи кризу).

Необхідно також звернути увагу на співвідношення доходів від економічної діяльності та доходів від фінансової діяльності. В цілому поки що зберігається перевага економічного напрямку, проте тенденції вказують на стабільне зростання фінансового фактору. Враховуючи сутнісний зміст останнього можна відзначити ще одну деструктивну тенденцію у розвитку державних фінансів.

Насамперед, розглянемо узагальнену структуру видатків (табл. 4).

Таблиця 4

Динаміка структури видатків зведеного бюджету України (за функціональною класифікацією) за період 2007-2016 рр.

ПОКАЗНИКИ, млн. грн.	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Загальнодержавні функції	24 271	30 829	33 156	44 902	49 875	54 590	61 702	76 846	117 642	134 257
Оборона	9 417	11 733	9 663	11 347	13 242	14 487	14 844	27 365	52 016	59 359
Громадський порядок, безпека та судова влада	18 446	27 081	24 346	28 826	32 638	36 681	39 409	44 865	54 963	72 057
Економічна діяльність	40 523	51 322	39 753	43 832	57 124	62 377	50 758	43 638	56 257	66 191
Охорона навколишнього природного середовища	2 241	2 765	2 539	2 872	3 891	5 298	5 594	3 482	5 530	6 255
Житлово-комунальне господарство	5 900	8 968	7 498	5 431	8 679	20 060	7 705	17 809	15 700	17 548
Охорона здоров'я	26 718	33 560	36 565	44 745	48 962	58 454	61 569	57 150	71 001	75 503
Духовний та фізичний розвиток	5 688	7 916	8 330	11 525	10 755	13 640	13 661	13 858	16 228	16 898
Освіта	44 334	60 959	66 774	79 826	86 254	101 561	105 539	100 110	114 193	129 438
Соціальний захист та соціальне забезпечення	48 517	74 070	78 775	104 535	105 435	125 307	145 063	138 005	176 340	258 326
ВСЬОГО	226 054	309 204	307 399	377 843	416 854	492 455	505 844	523 126	679 871	835 832
Загальнодержавні функції	10,74%	9,97%	10,79%	11,88%	11,96%	11,09%	12,20%	14,69%	17,30%	16,06%
Оборона	4,17%	3,79%	3,14%	3,00%	3,18%	2,94%	2,93%	5,23%	7,65%	7,10%
Громадський порядок, безпека та судова влада	8,16%	8,76%	7,92%	7,63%	7,83%	7,45%	7,79%	8,58%	8,08%	8,62%
Економічна діяльність	17,93%	16,60%	12,93%	11,60%	13,70%	12,67%	10,03%	8,34%	8,27%	7,92%
Охорона навколишнього природного середовища	0,99%	0,89%	0,83%	0,76%	0,93%	1,08%	1,11%	0,67%	0,81%	0,75%
Житлово-комунальне господарство	2,61%	2,90%	2,44%	1,44%	2,08%	4,07%	1,52%	3,40%	2,31%	2,10%
Охорона здоров'я	11,82%	10,85%	11,89%	11,84%	11,75%	11,87%	12,17%	10,92%	10,44%	9,03%
Духовний та фізичний розвиток	2,52%	2,56%	2,71%	3,05%	2,58%	2,77%	2,70%	2,65%	2,39%	2,02%
Освіта	19,61%	19,71%	21,72%	21,13%	20,69%	20,62%	20,86%	19,14%	16,80%	15,49%
Соціальний захист та соціальне забезпечення	21,46%	23,95%	25,63%	27,67%	25,29%	25,45%	28,68%	26,38%	25,94%	30,91%

Перше, що можна відзначити це надзвичайна доля видатків на соціальне забезпечення, яка за досліджуваний період виросла більш як на 10 % (майже третина всіх видатків). Наступна група видатків, що поперемінно, але мали суттєву частку наступна:

– видатки на освіту: мали стабільну динаміку в районі 20 % загального обсягу видатків, яка

змінилася різки падінням більш як на 4 % за 2015-2016 рр.;

– видатки на економічну діяльність: за всі десять років можна спостерігати стійкий спад частки видатків за даним напрямком;

– видатки на охорону здоров'я: мають стабільну частку біля 10-12 %, що демонструє

формування тенденції до скорочення за період 2015-2016 рр.;

– видатки на здійснення загальнодержавних функцій: мають стійку тенденцію до зростання, за досліджуваній період відбувся ріст частки на 6 %;

– видатки на громадський порядок, судову владу та прикордонну службу: мають стабільну частку, обсягом 7-9 % загального обсягу видатків;

– видатки на оборону: мають вкрай нестабільну динаміку, коли за перші 5 років частка поступово, але незначно зменшувалась, а за останні три роки – відчутно зросла (з 3 % до 7 %).

Інші видатки в сумі складають біля 5 % від загального обсягу видатків, тому не акцентуємо на них увагу. Співвідношення динаміки зростання споживчих цін та динаміки видатків вказує на той факт, що реальна вартість видатків зведеного бюджету України була майже незмінною протягом всього досліджуваного періоду. Підтверджується це ще й тим, що ВВП, динаміку якого було розглянуто вище, лише в певні відрізки часу демонстрував зростання, яке незначно випереджало темпи інфляції, при досить суттєвому значенні показника від'ємного торговельного сальдо. Також доля перерозподілу ВВП через бюджетно-податкові механізми за весь досліджуваній період складала стабільну частку біля 30 %. Все це дозволяє дійти висновку, що досліджуючи видатки бюджету, повинно бути присутнє розуміння, що мова йде про більш-менш той самий обсяг реальної вартості у вимірі національної валюти.

В такому контексті вищезазначені тенденції вказують на те, що в рамках умовно стабільного щорічного обсягу реальної вартості видатків здійснюється перерозподіл. Найбільші обсяги коштів на себе починає відтягувати напрямки соціального забезпечення та державного управління, що відбувається за рахунок скорочення таких важливих напрямків як освіта, охорона здоров'я, економічна та оборонна сфери.

Не слід забувати, що в структурі доходів зведеного бюджету України в різні роки 8-10% складали різноманітні цільові фонди, що є такими по свої суті, хоча й віднесені до інших груп. В даному контексті ми пропонуємо поглянути на структуру видатків за виключенням відповідних цільових надходжень із відповідних статей витрат, що відкриває картину з урахуванням надважливих аспектів, а саме: збори за спеціальне використання природних ресурсів та відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва; витрати на оборонну сферу, видатки на економічну діяльність; видатки на соціальне забезпечення.

Коли з відповідних напрямів видатків були виключені надходження цільових фондів, було виявлено такі тенденції:

– витрати на освітню сферу, що протягом 2007-2012 рр. складала 21-22% загальних видатків бюджету, починаючи з 2013 р. сформували тенденцію до скорочення, яке сумарно склало біля 6%;

– видатки на охорону здоров'я мають стійку тенденцію до скорочення, яка ще просто не проявила

свою динаміку. За 10 років скорочення долі видатків за даною статтею склало біля 4%;

– видатки на забезпечення загальнодержавних функцій (власне ціна управління для країни) мають динаміку до зростання при чому досить нестабільну.

Таким чином, і в частині видатків відбувається порушення нормального виконання державою свої функцій, оскільки поза рамками цільових фондів, за рахунок яких суспільство допомагає державі вирішувати проблеми на найбільш кризових напрямках, формується картина абсолютно неефективного використання ресурсів бюджету з метою «утримати» існуючу ситуацію, відтермінувавши настання кризового моменту. Особливо яскраво дана позиція простежується у ситуації із зовнішнім боргом та кризою пенсійного забезпечення. В обох випадках не існує позитивного виходу із кризи, який задовольнив би всіх або хоча б більшість, оскільки реальні шляхи вирішення даних питань передбачають наступ на інтереси суб'єктів різних рівнів як всередині країни, так і поза її межами.

Підсумовуючи, можна відзначити наявність не-системності у бюджетно-податковому регулюванні соціально-економічного розвитку країни, яка відбувається не в останню чергу з причин відсутності перспективного бачення шляхів розвитку в цілому – джерел, які формували б акценти та передумови для побудови ефективної бюджетно-податкової системи. Все це призводить до довільного протікання об'єктивних суспільно-економічних процесів, впорядкованих лише залишковою міцністю державних процедур, які із плином часу починають вступати у протиріччя із даними процесами. Наслідок такої ситуації невпинне послаблення держави як інституту та становлення регуляторних механізмів як джерела додаткових конфліктів та криз.

Саме позиція принципового уникнення відповідальності та намагання розширити права для задоволення власних потреб, які простежуються в державній бюджетно-податковій політиці при відсутності відповідей на нагальні питання сучасності, які виникають перед суспільством, формують основу деградації суспільного договору із всіма наслідками.

ВИСНОВКИ

Незважаючи на вкрай складну ситуацію в економічному житті країни в цілому та бюджетно-податковій сфері зокрема, все ще наявні певні резерви, які потенційно можуть дозволити здійснити ефективні спроби часткового виходу із системної кризи. І першочерговим кроком є визначення фундаментальних рис національної економіки, яку необхідно будувати, яка повинна бути роль у яких суспільних інститутів тощо. На основі даного кроку можна буде вирішувати в який бік необхідно здійснювати зрушення, аби вони були системними.

З точки зору виходу із ситуації при реалізації бюджетно-податкової політики необхідно зважати на наступні аспекти:

1. На даний момент (2017 р.) картина із оподаткуванням за основними прямими податками (ПДФО та податок на прибуток) починає віднаходити баланс у податковому навантаженні на фізичних та юри-

дичних осіб. В ситуації відсутності стратегічних орієнтирів, даних статус необхідно підтримувати, оскільки: 1) при побудові суспільства «правого» спрямування це є майже максимальна пропорція; 2) при побудові суспільства «лівого» спрямування завжди можна поступитися, розуміючи де віднайти резерви.

2. Непрямі податки, які є основою наповнення бюджету, наразі охоплюють майже всю економічну активність в країні, зокрема тіньовий сектор, що необхідно враховувати.

3. Значний тіньовий сектор став елементом реальності у світі в цілому, а у вітчизняних реаліях – в особливості. З одного боку його існування формує значні бюджетні збитки, з іншого обумовлює саме існування економіки, оскільки вже давно стало елементом, зокрема, інвестиційного клімату.

4. В умовах взаємної недовіри між державою та суспільством, яка обумовлена об'єктивними протиріччями між інтересами, намагання діяти імперативними методами призведе до поглиблення конфлікту та подальшого розвитку деструктивних процесів. Тому абсолютно нерозумними виглядають спроби «детінізації» економіки для прямих податків та провадження подальшого податкового тиску на населення через майнові податки і декларування. Подібні ініціативи отримують зворотній ефект або, тим більше, спровокують подальший відтік найбільш дефіцитного економічно активного населення.

5. Для того, аби відновити діалог із суспільством та реабілітувати суспільний договір, державі необхідно системно підійти до вирішення нагальних проблем суспільства в умовах жорсткої обмеженості ресурсів. Яскравий приклад – проблема фактичного банкрутства ПФУ, яку неможливо вирішити у фінансовій площині за цілою сукупністю причин (демографічні процеси, стан економіки, стан інфраструктури тощо). Саме реальне вирішення таких проблем може стати точкою консолідації суспільства навколо державного інституту і, навпаки, відтермінування та консервація цих проблем за рахунок ресурсів суспільства рано чи пізно призведуть до колапсу.

В цілому, на даному етапі розвитку можна констатувати відсутність системності бюджетно-податкового регулювання в цілому. Ступінь глибини та системності кризи, в якій опинилася країна формує запит на довгострокові та узгоджені дії за всіма

напрямами, особливо в суспільно-економічній сфері. Єдиним суб'єктом, який потенційно може здійснити такі дії – є держава, а єдиним її реальним джерелом ресурсів є бюджетно-податкова сфера.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт державної служби статистики України: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Державний борг України. [Електронне джерело] – Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua/index/debtgov/>
3. «Щодо балансування фінансового стану Пенсійного фонду України». Аналітична записка [Електронне джерело] – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/297/>
4. Василик О.Д., Павлюк К.В. Бюджетна система України: Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 544 с.
5. Дем'янишин В.Г. Теоретичні засади бюджетної політики // Світ фінансів. – 2007. – Вип. 1(10). – С. 19-34.
6. Лисяк Л.В. Бюджетна політика у системі державного регулювання соціально-економічного розвитку України: монографія / Л.В. Лисяк. – К.: ДНУ АФУ, 2009. – 600 с.
7. Пасічник Ю.В. Бюджетний потенціал економічного зростання в Україні: Монографія. – Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, ЛТД» 2005. – 642 с.
8. Січняк О.О. Категоріальний аналіз сутності бюджетно-податкової політики в сучасній фінансовій теорії // О.О. Січняк. Вісник Одеського національного університету. Т. 21, вип. 6 (48). – 2016. С. 8-11.
9. Федосов В., Опарін В., Львовчкін С. Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрями: Монографія / За наук. ред. В. Федосова. – К.: КНЕУ, 2002. – 387 с.
10. Формування і функціонування бюджетної системи України (Монографія) / С.О. Булгакова, О.Т. Колодій, Л.В. Єрмошенко та ін.; за заг. ред. А.А. Мазаракі. – К.: Книга, 2003. – 344 с.
11. Бюджетна система: підруч. / за ред. С.І. Юрія, В.Г. Дем'янишина, О.П. Кириленко. – Тернопіль: ТНЕУ, 2013. – 624 с.
12. Ярошенко Ф.О. Сім ключів успіху в розвитку системи державних фінансів України / Ф.О. Ярошенко, С.Д. Бушуєв // Фінанси України. - 2011. - № 6. - С. 3-12.